

Eräässä luentotilaisuudessa jokin aika sitten minusta tuntui siltä, että luennoitsija oli valinnut itselleen liian vieraan aiheen, eikä siksi onnistunut herättämään minussa mielenkiintoa niin paljon kuin olisi voinut. Asiat, joista hän puhui, eivät olleet hänen sydäntään lähellä, vaan kaukaa haettuja ja pinnallisia. Siinä mielessä luennossa ei ollut minikäänlaista sisintä tai sitä hengissäpitävää ajatusta. Minusta hänen olisi pitänyt käsitellä kaikkein syvimpiä tuntejaan, kuten runoilijat tekevät. Suurin minulle koskaan suotu kohteliaisuus on ollut se, kun joku on kysynyt mitä *olen ajatellut*, ja kuunnellut sitten vastaukseni tarkasti. Olen yllättynyt iloisesti, kun sellaista on sattunut, sillä hän on ikään kuin osoittanut silloin tuntevansa käytössä olevan välineen. Yleensä jos ihmiset haluavat minusta jotakin, heitä kiinnostaa vain tietää, montako eekkeriä maata arvelisin heillä olevan — maanmittari kun olen — tai sitten vain, mitä joutavanpäiväisiä kuulumisia minulla on kerrottavana. He eivät halua tietää minusta pintaa syvemältä. Eräs mies tuli kerran huomattavan matkan päästä kysymään, voisinko pitää esitelmän orjuudesta. Keskustellessani hänen kanssaan oivalsin kuitenkin, että hän ja hänen ryhmänsä edellyttivät seitsemän kahdeksasosaa luennosta olevan heidän osuuttaan ja vain yhden kahdeksasosaa minun, joten kieltäydyin. Pidän aivan selvänä asiana, että jos minut kutsutaan luennoimaan jonnekin — siitä puuhasta minulla on joltisenkin verran kokemusta — halutaan kuulla mitä *minä ajattelen* jostakin asiasta, vaikka sitten olisin koko maan suurin höperö enkä sanoisi pelkästään miellyttäviä asioita, sellaisia jotka kuulijakunta mukisematta hyväksyy. Minä vastavuoroisesti annan heille aimo annoksen itseäni. He ovat esittäneet minulle kutsun ja sitoutuneet suorittamaan palkkioni, joten panen aina parastani, ja vaikka ikävystyttäisin heidät, teen sen ennennäkemättömällä tavalla.

Sillä tavoin aion myös nyt sanottavani sanoa. Koska juuri *te* olette lukijoitani, enkä ole mikään kova matkamies, en aio puhua joistakin ihmisistä tuhannen mailin päässä, vaan pysyn niin likellä kotia kuin

HENRY DAVID THOREAU

PERIAATTEETON ELÄMÄ

voin. Koska en halua haaskata aikaa, jätän kaikki kaunopuheet sikseen ja pitäydyn vain asian arvioinnissa.

Tarkastellaanpa siis tapaa, jolla vietämme elämämme.

Maaailma on oikea puuhamaa. Mikä loputon hyöriä! Herään melkein joka yö junan puuskutukseen. Se katkaisee unennäköni. Lepopäiviäkään ei pyhitetä. Olisi suorastaan ihmeellistä nähdä ihmiskunnan kerrankin vaihtavan va-paalle. Pelkkää työtä, työtä ja työtä. Edes tyhjää muistivihkoa en voi vaivatta ostaa kirjatakseni siihen ajatuksiani, dollarit hallitsevat niitäkin. Eräs irlantilainen, joka oli nähnyt minun seisahduneen hetkeksi vainioille, piti ilman muuta selvänä, että olin laskeskellut siellä tienestejäni. Jos ihminen putoaisi lapsena ikkunasta ja hänestä tulisi sen vuoksi loppuiäkseen rampa, tai jos inti-aanit säikyttäisivät hänet järjiltään, sitä surtaisiin, koska hänestä tulisi sen vuoksi vajaakykyinen — nimittäin työhön. En usko, että edes mikään rikollinen toiminta on niin runouden, filosofian ja itse elämän vastaista kuin tuo taukoamaton työn touhu.

Kaupunkimme liepeillä häärii eräs sivistymätön ja rahanahne öykkäri, joka aikoo rakentaa suojavallin kukkulan juurelle rantaniittyään reunustamaan. Valtaapitävät ovat iskostaneet tuon idean hänen päähänsä pitääkseen hänet poissa pahanteosta, ja hän haluaisi minun viettävän siellä kolme viikkoa lapioiden hänen kanssaan. Hän saattaa haalia sen ansiosta hiukan lisää rahaa sukanvarteen pantavaksi ja jätettäväksi perillistensä holtittomasti tuhlettavaksi. Jos suostun, useimmat sanovat minua uutteraksi ja kovaksi työmieheksi, mutta jos päätänkin omistautua sellaisille toimille, joista saa paljon todellisempaa hyötyä, joskin vain vähän rahaa, he kallis-tuvat todennäköisesti pitämään minua tyhjäntoimittajana. Koska en kuitenkaan kaipaa noita merkityksettömän työn vahtikoiria neuvojikseni, enkä näe mitään ehdottoman kiitettävää tuon veikkosen uurastuksessa sen enempää kuin jossakin Yhdys- tai muiden valtojen hankkees-

sakaan vaikka se tarjoaisikin hupia hänelle tai niille, aion käydä opintieni loppuun muissa maisemissa.

Jos ihminen kävelee jokaisesta päivästä puolet pitkin metsiä pelkästä rakkaudesta niihin, on vaara että hänet leimataan vetelehtijäksi, mutta jos hän käyttää koko aikansa keinotteluun parturoiden noita metsiä ja aiheuttaen maan kaljuuntumisen ennen aikojaan, häntä pidetään ahkerana ja yritteliäänä kansalaisena. Ikään kuin kaupungeilla ei olisi muuta käyttöä metsilleen kuin niiden hakkaaminen!

Useimmat ihmiset tuntisivat itsensä loukatuiksi, jos heitä yritettäisiin värvätä viskomaan kiviä aidan yli ja takaisin vain palkkansa ansaitakseen. Mutta monilla ei ole sen kummempaa työpaikkaa nytkään. Kerronpa esimerkiksi: Eräänä kesäaamuna aivan auringonnousun jälkeen yhytin erään naapurini ohjastamassa valjakkoa, joka veti hitaasti raskasta kivenlohkarettä ahkeruuden ilmapiirin ympäröimänä. Hänen päivätyönsä oli alkanut, hänen otsalleen alkoi kirvota hiki — moite kaikille laiskureille ja vetelyksille — hän pysähtyi hetkeksi härkiensä rinnalle, ja puoliksi kääntyen antoi armon piiskansa viuhua, härkien antaessa kaikkensa hänen takiaan. Ja minä ajattelin: sellaista työtä Yhdysvaltain kongressin tehtävä on vaalia — rehellistä, kovaa aherrusta, joka saa leivän maistumaan säädylliseltä ja pitää yhteiskunnan säädyllisenä, sellaisena jota kaikki ihmiset kunnioittavat ja siunaavat, yhden pyhästä joukosta tehdessä tuiki tarpeellisen mutta kiusallisen raadannan. Soimasin itse asiassa hieman itseäni, koska havainnoin sitä ikkunasta, enkä ollut ulkona uurastamassa samanlaisten asioiden parissa. Päivä meni mailleeni, ja illalla kuljin erään toisen naapurin pihan poikki, joka pitää monia palvelijoita ja käyttää rahaa aivan holtittomasti kantamatta korren kortta yhteiseen kekkoon. Silloin näin saman kiven kuin aamulla lojuvan nyt osana outoa rakennelmaa, jonka tarkoituksena oli koristaa kyseessä olevan lordi Timothy Dexterin tiluksia. Mi-

nun silmissäni siitä katosi heti paikalla ajurin työn arvokkuus. Minun mielestäni aurinko tehtiin valaisemaan arvokkaampia asioita. Tuon ajurin työnantaja on muuten sittemmin livistänyt tiehensä jäätyään velkaa suurelle osalle kaupunkia, ja pinteestä päästyään asettunut jonnekin muualle, missä voi ryhtyä uudelleen taiteiden suosijaksi.

Tavat, joilla voi tehdä rahaa, vievät lähes poikkeuksetta alaspäin. Kaikki tekeminen, jolla saavuttaa *pelkästään* rahaa, on todellista laiskuutta tai jotain vielä pahempaa. Jos työntekijä ei saa mitään muuta kuin työnantajansa maksaman palkan, häntä on petetty, hän pettää itseään. Jos haluaa ansaita rahaa kirjoittajana tai luennoitsijana, pitää olla suosittu, mikä tarkoittaa äkkijyrkkää vajoamista alennustilaan. Niitä palveluja, joista yhteisö mieluummin maksaa, on vastenmielisintä suorittaa. Jollekulle maksetaan siitä, että hän on vähemmän kuin ihminen. Valtio ei yleensä palkitse nerojaan yhtään sen viisaammin. Jopa hovirunoilija jättäisi mieluiten ylistämättä kuninkaallisten sattumukset. Hänet täytyy lahjoa mitallisella viiniä, ja kenties vielä joku toinenkin runoilija kutsutaan muusansa luota arvioimaan tuota mitallista. En saa itsekään maanmittarin toimessani tehdä työtäni tyydyttävällä tavalla. Toimeksiantajieni mielestä minun pitäisi tehdä työni suurpiirteisesti, eikä liian hyvin, ei siis tarpeeksi hyvin. Kun mainitsen, että on erilaisia tapoja mitata, työnantaja ni usein kysyy, mikä niistä antaa hänelle eniten maata, ei mikä niistä on kaikista tarkin. Keksin kerran menetelmän polttopuiden mittaamiseksi, ja yritin esitellä sitä Bostonissa. Siellä ollut mittamies kuitenkin sanoi, etteivät myyjät halua puutaan mitattavan tarkasti — että hän oli nyt jo liian pikkutarkka, minkä vuoksi he olivat ottaneet tavakseen mittauttaa puunsa Charlestownissa ennen Bostonin sillan ylittämistä.

Työläisen tähtäimessä ei pitäisi olla toimeentulo, ”hyvän homman” saanti, vaan jonkin työn tekeminen kunnolla. Jopa aineellisessa mielessä olisi kaupungeille taloudellista maksaa työntekijöilleen niin hyvin, etteivät he tuntisi työskentelevänsä alhaisten päämäärien vuoksi, kuten pelkän hengissä pysymisen, vaan tieteellisten, jopa moraalisien päämäärien vuoksi. Ei pidä koskaan palkata ihmistä, joka tekee työtä rahasta, vaan sellainen, joka rakastaa sitä mitä tekee.

On merkillepantavaa, että vain harvat ovat niin hyvissä ja mieleisissään työpaikoissa, etteikö tavallisesti pieni määrä rahaa tai mainetta riittäisi ostamaan heitä nykyisestä toimestaan. Olen nähnyt ilmoituksia, joissa haetaan *toimeliaita* nuoria miehiä, ikään kuin toimeliasuus olisi koko nuoren miehen pääoma. Olen kuitenkin ollut yllättynyt, kun joku on luottamusta osoittaen pyytänyt minua, ikämiestä, ryhtymään hankkeisiin hänen kanssaan, ikään kuin minulla ei olisi mitään muuta tekemistä, ja olisin vain ajalehtinut tähänastisen elämäni. Mikä epäilevä huomionosoitus minua kohtaan! Ikään kuin hän olisi tavannut minut keskellä valtamerta vailla ankkuria tuulta vasten taistelemasta ja ehdottanut minun seuraavan häntä. Jos tekisin niin, mitä vakuutusvirkaillijatkkin sanoisivat? Ei, ei!

En suinkaan ole ollut vailla työtä tähänastisella matkallani. Jo poikana kotisatamassa maleksiessani näin kyvykkäitä merimiehiä houkuttelevan ilmoituksen, ja heti kun ikää karttui tarpeeksi, astuin laivaan.

Yhteisöllä ei ole kuitenkaan sellaisia lahjuksia, joilla se voisi houkuttaa viisasta. Rahaa voi haalia tarpeeksi vaikka tunnelin tekemiseksi vuoreen, mutta ei tarpeeksi sellaisen ihmisen palkkaamiseksi, joka hoitaa *omia* asioitaan.

Kyvykäs ja arvonsa tunteva ihminen tekee mitä osaa riippumatta siitä maksaako yhteisö hänelle vai ei. Kyvyttömät myyvät kyvyttömyyttään parasta tarjousta vastaan olettaen aina, että heille annetaan jokin toimi, ja näyttää siltä, ettei heidän tarvitse usein pettyäkään.

Ehkä varjelen tavallista mustasukkaisemmin vapauttani. Minusta tuntuu, että yhteyteni ja velvollisuuteni yhteiskuntaa kohtaan ovat olemattomia ja tilapäisiä. Ne kevyet työt, jotka suovat minulle elannon ja joiden kautta minun sallitaan olla jossakin määrin aikalaisteni palvelija, ovat tavallisesti minulle ilo, eikä minulle useinkaan muistua mieleen niiden olevan välttämättömyyksiä. Siinä suhteessa olen onnekas. Mutta näen kyllä, että jos mielihaluni kasvaisivat, niiden tyydyttämiseen tarvittava työ muuttuisi raadannaksi. Jos myisin sekä aamupäiväni että iltapäiväni yhteiskunnalle, kuten useimmat näyttävät tekevän, olen varma, ettei minulle jäisi mitään elämisen arvoista. Luotan siihen, etten koskaan myy sillä tavoin esikoisoikeuttani hernekeitosta. Yritän sanoa, että ihminen voi olla varsin ahkera, eikä silti käytä aikaansa hyvin. Ei ole mitään onnettomampaa tomppeleä kuin se, joka käyttää valtaosan elämästään toimeentulonsa hankkimiseen. Kaikki suuret pyrkimykset ovat itseriittoisia. Esimerkiksi runoilijan pitää huolehtia kehostaan runoutensa turvin, aivan kuten höyrykäyttöinen höylä ruokkii lämmityskattilaansa tekemillään lastuilla. Elanto tulee hankkia rakastamalla sitä mitä tekee. Mutta kuten kauppaneuhista sanotaan, yhdeksänkymmentäseitsemän sadasta epäonnistuu, joten ihmisten elämä tämän säännön mukaan on yleensä epäonnistumista, ja ennuste on varma vararikko.

Syntyminen maailmaan vain omaisuuksien perijäksi on kuolleena syntymistä, ja eläminen ystävien hyväntahtoisuuden tuella tai valtion eläkkeellä — edellyttäen että muistaa jatkaa hengittämistä — on kuin köyhäntaloon pääytymistä, käytettiin niistä mitä hyvänsä hienoja samaa tarkoittavia sanoja. Sunnuntaisin kiitollisuudesta velkaantunut ihmispolo menee kirkkoon katsastamaan taivasosakkeitaan ja huomaa tietenkin menojensa olleen suurempia kuin tulojensa. Erityisesti katolisessa kirkossa mennään synninpäästöön, tehdään siisti ripittäytyminen, saadaan anteeksi, ja aletaan kaikki alusta. Taas ihmiset voivat ottaa mukavan asennon, puhua lankeemuksesta, mutta eivät tee elettäkään noustakseen ylös.

Ihmiset suhtautuvat elämään eri tavoin, ja tärkeä ero syntyy kahden elämänasenteen välille. Joku ylittää riman matalalta, tyytyy puolivillaisiin tuloksiin, mutta toinen, oli hänen elämänsä kuinka kurjaa ja onnetonta hyvänsä, jatkuvasti nostaa tavoitettaan, vaikka vain hyvinkin pienen määrän kerrallaan. Olen mieluummin jälkimmäisen kaltainen, vaikka itämailla sanotaankin, että ”suuruus ei lähesty sitä, joka jatkuvasti katsoo alaspäin, ja kaikki ne, jotka katselevat ylös, köyhtyvät”.

On merkillepantavaa, että elannon hankkimisesta on kirjoitettu vain vähän tai ei mitään muistamisen arvoista. Kuinka elannon hankkimisesta voisi tehdä paitsi rehellistä ja kunniallista myös kaikin puolin houkuttelevaa ja kunniaakasta? Jos elannon *hankkiminen* nimittäin ei ole sellaista, niin eläminenkään ei ole. Kirjallisuutta tarkastelemalla luulisi, että tuo kysymys ei ole koskaan häirinnyt yhdenkään ihmisen mielteitä. Onko niin, että ihmiset inhoavat liikaa kokemuksiaan puhuakseen niistä? Sen rahan antaman arvon oppitunnin, jonka Kaikkeuden Alulle-

panija on huolellisesti yrittänyt meille opettaa, tapaamme tyystin ohittaa. On ihmeellistä, kuinka välinpitämättömästi eri yhteiskuntaluokkien ihmiset suhtautuvat toimeentuloonsa, jopa niin sanotut uudistusmieliset — heille on yhdentekevää perivätkö, ansaitsevatko vai varastavatko he sen. Minusta yhteiskunta ei ole tehnyt mitään hyväksemme, tai on sitten perunut sen minkä on tehnyt. Kylmä ja nälkäkin käyvät vähemmän luonnolleni kuin menetelmät, jotka ihmiset ovat omaksuneet pitääkseen ne loitolla.

Viisaan arvonimeä käytetään useimmiten virheellisesti. Kuinka ihminen voi olla viisas, jos hän ei tiedä sen paremmin kuin muutkaan, kuinka elää? — jos hän on vain

elämään pelkän onnen varassa ja alistamaan vähemmän onnekkaita valtaansa panematta tikkua ristiin yhteiskunnan hyväksi! Ja sitä kutsutaan yritteliäisyydeksi! En tiedä mitään tavanomaista kaupankäynnin tai elannon hankkimisen tapaa, joka olisi tätä vastenmielisempää. Sellaisen ihmiskunnan filosofia, runous ja uskonto eivät ole tuhelosien pöllähdystä arvokkaampia. Jopa sika, joka saa elantonsa juuria tonkimalla, maata möyrimällä, olisi sellaisessa seurassa häpeissään. Vaikka saisin kaikki maailman rikkaudet hallintaani vain sormeani nostamalla, en maksaisi niistä *sellaista* hintaa. Jopa Muhammed tiesi, ettei Jumala tehnyt tätä maailmaa pilan päiten. Sellainen ajattelutapahan tekisi Jumalasta rahamiehen, joka kylvää

nokkelampi ja äyllisesti etevä? Toimiiko Viisaus niin kuin polkumylly? Vai opettaako se onnistumista *esimerkillään*? Onko olemassa jokin sellainen asia kuin viisaus, joka jää elämän ulkopuolelle? Onko se vain mylly, joka jauhaa kaikkein hienointa logiikkaa? Kysyä sopii, saiko Platonkaan *elantooaan* paremmalla tavalla tai menestyksekkäämmin kuin aikalaisensa — vai antoiko hän elämän vaikeuksien edessä periksi kuten muut ihmiset? Voittiko hän jotkut vaikeuksista pelkästään jättämällä ne huomiotta tai rakentamalla pilvilinnoja? Vai pääsikö hän vain helpommalla, koska hänen tätänsä muisti häntä testamentissaan? Useimmat ihmiset saavat elantonsa, siis elävät, tavoilla jotka ovat silkkää valhetta ja todellisen elämän välttelyä — pääasiassa siksi, että he eivät tiedä mitään parempiakaan, mutta myös siksi, että he eivät sen enempää välitäkään tietää.

Esimerkiksi asenne Kalifornian kultaryntäykseen, ei pelkästään kauppamiesten, vaan myös niin sanottujen filosofien ja profeettojen asenne, heijastaa mitä suurinta ihmiskunnan alennustilaa. Että niin monet ovatkin valmiita

maahan kourallisen pennosia vain nähdäkseen ihmiskunnan rähmällään niiden perässä. Maailman arpajaiset! Päävoittona valtaus Luonnon mailta! Millaista instituutioidemme pilkkua! Olemme tulleet siihen pisteeseen, että ihmiskunta on vetämässä itseään hirteen. Ovatko kaikkien pyhien kirjojen moraali-ohjeet opettaneet ihmiselle vain sen? Onko ihmislajin viimeisin ja ihailtavin keksintö vain paranneltua ojankaivuuta? Sekö on maaperä, jolla itä ja länsi kohtaavat? Paniko Jumala meidät muka hankkimaan elantomme sillä tavoin, kaivamaan sieltä, minne emme ole mitään kylväneet — kenties Hän vielä palkitsee meidät kultakimpalein?

Jumala antoi oikeamieliselle ihmiselle valtakin ruokaa ja vaatetusta varten, mutta väärämielinen löysi siitä kopion Jumalan kassakaapista ja käytti sitä hankkiakseen ruokaa ja vaatteita edeltäjänsä tavoin. Tämä on yksi kaikkein laajamittaisimpia huijauksia, joita maailma on nähnyt. En tiennyt, että ihmiskunta kärsii niin kipeästi kullin puutteesta. Olen nähnyt sitä hieman, ja tiedän sen olevan tavattoman muovailukelpoista, mutta se ei ole kui-

tenkaan niin muovailukelpoista kuin äly. Hitusella kultaa voi kyllä kullata suuren pinnan, mutta ei niin suurta kuin hitusella viisautta.

Kullankaivaja vuorten solissa on yhtä lailla uhkapeluri kuin toverinsa San Franciscon saluunoissa. Mitä eroa muka siinä on, ravisteleeko hän maata vaskoolissa vai arpakuutioita kupissa? Jos hän voittaa, yhteiskunta häviää. Kullankaivaja on rehellisen työläisen vihollinen, vaikka tälle annettaisiin kuinka tasoitusta. Minulle ei riitä se selitys, että hän tekee lujasti töitä saadakseen kultansa. Paholainenkin tekee lujasti töitä. Syntisen osa on monissa suhteissa kova. Tarkkailija, joka menee kaivoksille, näkee ja voi sanoa kullankaivuun olevan sattuman kauppaa. Siten saatu kultaa ei ole rehellisestä aherruksesta saatavan palkan veroista. Mutta hän käytännöllisesti katsoen unohtaa mitä on nähnyt, koska hän on nähnyt vain tosiasiat, ei asioiden takaisia aatteita, ja menee mukaan tohinaan, ostaa arvan johonkin, jossa nuo tosiasiat eivät ole niin selviä, mutta joka osoittautuu yhtä lailla sattumanvaraiseksi.

Luettuani eräänä iltana Howittin kuvausta Australian kullankaivuusta, näin pitkin yötä sieluni silmin kaikki ne lukuisat laaksot jokineen, pilkottuina sotkuisiksi kaivannoiksi, syvyydeltään noin kymmenestä sataan jalkaan ja halkaisijaltaan noin kuusi jalkaa, kaivettuina niin lähelle toisiaan kuin suinkin mahdollista ja osittain vedellä täyttyneinä — tienoo, jolle ihmiset rynnistivät kaivelemaan omaisuuksien toivossa ... epävarmoina siitä mistä aloittaisivat, tietämättä että kultaa oli heidän leirinsä alla ... kaivaen joskus satakuusikymmentä jalkaa kunnes osuivat suoneen, tai sitten ohittaen sen yhden jalan päästä ... pahojen henkien riivaamina, piittaamatta rikkauksien himossaan toistensa oikeuksista ... kokonaisten laaksojen muuttuessa kolmenkymmenen mailin matkalla yhtäkkiä kaivomiesten kaivamiksi kennostoiksi, joihin monet hukkuivat ... vedessä seisten, mutaisina ja savisina, yötä päivää työtä tehden he kuolivat kylmään ja sairauksiin.

Osittain jo unohtettuani lukemani, mieleeni juolahti oma epätydyttävä, tavanomainen elämäni. Kaivausten näky yhä silmiäni edessä kysyinkin itseltäni, miksi *minä* en vuolisi hiukan kultaa joka päivä, vaikka vain ohuitakin lastuja — miksi *minä* en laskeutuisi itsessäni olevan kullan luo ja tekisi siinä kaivoksessa töitä. *Siellä* ovat minun kultakenttäni, minun Ballaratini ja Bendigoni — vai onko se vain pimeä laakso? Joka tapauksessa saattaisin löytää jonkin tien, jota voisinkin kulkea kunnioituksen ja rakkauden tuntein, olkoonkin että se olisi ehkä yksinäinen, kapea ja mutkainen. Erkaantuessaan enemmistöstä ja ryhtyessään siten kulkemaan omaa tietään ihminen näkee risteyksen, jota tavalliset matkaajat eivät ole sellaiseksi tajunneet. Noista kahdesta kulkureitistä hänen valitsemansa yksinäinen polku vie *korkeammalle*.

Ihmiset ryntäävät Kaliforniaan ja Australiaan ikään kuin kultaa löytyisi juuri niiden suunnalta, mutta se on kulkemista täsmälleen päinvastaiseen suuntaan todellisen kullan sijoilta. He kulkevat koekaivauksiaan tehden etäämmälle ja etäämmälle todellisesta emäsuonesta, ja heillä on vähiten onnea juuri silloin kun he ajattelevat parhaiten menestyvänsä. Eikö *syntyperäinen* kamaramme ole kultapitoista? Eikö kultaisilta vuorilta valu virta *syntyperäisen* laaksomme halki? Eikö se olekin enemmän muovannut ja tuonut hohtavia hippujaan luoksemme kuin mitkään geologiset aikakaudet? Ja kuitenkin on sanottava eräs seikka, niin oudolta kuin se tuntuukin. Jos kaivaja katoaa tuohon meitä ympäröivään

tutkimattomaan yksinäisyyteen etsimään tuota todellista kultaa, ei ole pelkoa, että kukaan seuraisi hänen jälkiään ja haluaisi astua hänen paikalleen. Hän saa tehdä valtaukset koko laaksoon ja kaivaa iän kaiken niin sen viljeltyjä kuin viljelemättömiäkin osia, eikä kukaan tule koskaan kiistämään hänen valtausoikeuksiaan. Kukaan ei pane pahakseen hänen seulojaan ja huuhdontapannujaan. Eikä hänelle riitä mikään Ballaratini kahdentoista jalan valtaus, vaan hän kaivaa kaikkialta ja huuhtoo koko maailman vaskoolissaan.

Howitt kertoo miehestä, joka löysi suuren kahdenkymmenen kahdeksan naulan hipun Bendigon kaivauksilta Australiasta: ”Hän alkoi pian ryyppätä, hankki hevosen ja ratsasteli ympäriinsä, yleensä täyttä laukkaa, ja tavatessaan ihmisiä hän kyseli, josko he tietäisivät kuka hän oli, ja sitten ystävällisesti tiedotti heille, että hän oli juuri se ’vietävän veijari, joka oli löytänyt nokareen kultaa.’ Loppujen lopuksi hän ratsasti täyttä vauhtia päin puuta ja melkein kolautti aivonsa pellolle.” Luulen kuitenkin, ettei siitä ollut pelkoa, sillä hän oli jo aikaa sitten kolauttanut aivonsa pellolle osuessaan kultakimpaleeseensa. Howitt lisää, että ”hän oli peruuttamattomasti mennyt miestä.” Hän edustaa erästä ihmistyyppiä. Hän on kevytmielisen ihmistyyppin malliesimerkki. Joidenkin kaivauspaikkojen nimet ovat kuulemisen arvoisia: ”Aasiens alanko” — ”Pässinpäiden rotko” — ”Murhamiesten mäki”, ja niin edelleen. Nämäkö nimet eivät olisi silkkaa satiiria? Raahatkoon vääryydellä hankitun varallisuutensa mihin lystäävät, minun mielestäni noiden ihmisten olinpaikka tulee aina olemaan ”Aasiens alanko”, jos nyt eivät aivan ”Murhamiesten mäki”.

Viimeinen voimanponnistuksemme on ollut Darienin kannaksen haudanryöstö, hanke joka näyttää jäävän alkutekijöihinsä, sillä viimeisten tietojen mukaan kaivos-toimintaa rajoittava lakiesitys on mennyt läpi toisella esityskerrallaan Uuden Granadan edustajainhuoneessa. *Tribunen* kirjeenvaihtaja kirjoittaa: ”Kuivana kautena, kun sää sallii maan kunnolliset koekaivaukset, löydetään epäilemättä vielä lisää rikkaita *guacoja* [eli hautausmaita].” Siirtolaisille hän sanoo: ”Älkää tulko ennen joulukuuta, ja tulkaa kannaksen kautta Boca del Toron reitin sijaan. Älkää ottako mukaan hyödyttömiä matkatavaroita, älkääkä turhaan kuormittako itseänne teltalla. Pari kelvollista huopaa on sen sijaan välttämättömyys, ja hakun, lapion ja hyvälaatuisen kirveen lisäksi ei juuri muuta tarvita”. Neuvo saattaisi olla poimittu *Murhamiehen Käsikirjasta*. Kirjeenvaihtaja päättää esityksensä seuraavaan kursivoinnilla ja isoilla kirjaimilla varustettuun toteamukseen: ”*Jos sinulla menee hyvin kotona, PYSY SIELLÄ*”, minkä voi tulkita tarkoittavan ”jos saat kunnan toimeentulon rosvoamalla hautoja kotikulmillasi, pysy sielä.”

Mutta miksi lähtisin Kalifornian seutuville vain jonkin tekstin vuoksi? Kaliforniahan on Uuden Englannin lapsi, meidän koulumme ja kirkkomme kasvatti.

On merkillepantavaa, että koko maailman saarnamiestenkään joukossa on vain harvoja moraalisia opettajia. Profeetat on värvätty keksimään ihmisten puuhille tekosyyt. Kaikkein kunnianarvoisimmatkin vanhukset jakavat minulle iän antaman auransa hohteessa auliita neuvojaan, hymyillen etäisesti jostakin innostuksen ja latistuksen välimaastosta, sanoen etten saisi olla liian herkkä näiden asioiden suhteen — että olisin suurpiirteisempi, eli että vaikeneminen olisi kultaa. Paras neuvo, jonka näistä asioista olen saanut, oli varsin maanläheinen. Sen sisältö oli, ettei ole vaivan arvoista ottaa maailman

muuttamista huolekseen jonkin tietyn asian suhteen. Älä kysy miten leipäsi on voideltu, sillä jos kysyt, se tekee sinut sairaaksi — ja sitä rataa. Ihmisen olisi kuitenkin parempi nääntyä heti kuin menettää viattomuutensa leipäänsä tienatessaan. Jos sivistyneen ihmisen sisimmässä ei ole mitään sivistyksen silaamatonta, hän on vain paholaisen palvelija. Kun vanhenemme, elämme yhä suurpiirteisemmin, itsekurimme höltyy ja jossakin määrin kieltäydymme tottelemasta hienoimpia vaistojamme. Mutta meidän pitäisi olla tarkkoja järkemme suhteen ja jättää meitä huono-osaisempien pilkalliset huomautukset omaan arvoonsa.

Edes tieteellämme ja filosofiallamme ei ole yleisesti ottaen totta ja ehdotonta selvyyttä asioista. Koulukuntamaisuuden ja kiihkoilun henki on kasvanut tähtitieteellisiin mittoihin. Sen huomatakseen tarvitsee vain ottaa puheeksi, onko tähdissä asukkaita vai ei. Miksi meidän täytyy taivaskin tuhria niin kuin maa? Perin onneton paljastus oli sekin, että tohtori Kane oli vapaamuurari, ja että pohjoisnaparetkeilijä sir John Franklin toinen mokoma. Oli kuitenkin vielä paljon ilkeämpää väittää, että se oli todennäköisesti edellisen syy lähtea etsiskelemään jälkimäistä. Eikä tässä maassa ole edes sellaista laajalevikkistä aikakausjulkaisua, joka uskaltaisi painaa lasten ajatuksia tärkeistä asioista selittelemättä niitä. Ne annetaan arvioitaviksi kaiken maailman jumaluusoppineille, jotka eivät niistä ymmärrä enempää kuin hömötiaiset.

Jopa ihmiskunnan hautajaismenoista palataan aina aivan tavallisiin askareihin. Pieni ajatuskin voi olla koko maailman suunnannäyttäjä.

Tunnen tuskin yhtään *älyllistä* ihmistä, joka olisi niin avarakatseinen ja vapaamielinen, että hänen seurassaan voisi ajatella ääneen. Jos haluaa keskustella ihmisten kanssa, huomaa pian että heillä on oma lehmä ojassa jonkin asian suhteen. Heillä on siis jokin erityinen asioiden näkemisen tapa, ei yleinen. He tunkevat jatkuvasti katon kapeine kattoikkunoineen taivaan ja maan väliin, vaikka voisivat katsella esteettömälle taivaalle. Viekö hiiteen se kyhäelmänne! Peskää ikkunanne, sanon minä! Joissakin opinahjoissa olen saanut kuulla äänestetyksen uskonnon jättämisestä pois opetukselta. Mutta kuinka voin tietää mikä heidän uskontonsa on, ja milloin olen sitä lähellä tai kaukana? Aina kun olen mennyt sellaiseen paikkaan puhumaan ja tehnyt parhaani esittääkseni oman uskonnollisen kokemukseni, ei yleisö ole koskaan epäillyt tarkoituspäriäni. Luento on ollut heille harmiton kuin kuun kumotus. Joskus taas, kun olen lukenut heille historian suurimpien lurjusten elämäkertoja, he ovat saattaneet luulla minun kirjoittaneen oman kirkkonsa apupapin elämäntarinan. Yleensäkin kyse on sellaisista asioista kuin Mistä olen tullut? tai Minne olen menossa? Kerran satuin kuitenkin vahingossa kuulemaan erään kuulijani salaviihkaa esittämän sattuvamman kysymyksen — ”Miksi hän ylipäänsä luennoi?” Se sai housuni tuisemaan.

Ollakseni tasapuolinen, on sanottava että parhaatkaan tuntemani ihmiset eivät ole selväpiirteisiä, sellaisia kuin maailma itse. Enimmäkseen he takertuvat muotoseikkoihin ja tutkivat asioiden taustaa ja tapahtumia vain hienosyisemmin kuin muut. Valitsemme graniitin talojemme ja latojemme kivijalkaan, rakennamme aitoja kivistä, mutta emme itse lepää graniittisen totuuden kivijalalla, peruskalliolla. Tukiparrumme ovat mädäntyneet. Mistä sellainen ihminen on tehty, joka ei mielessämme

käy yksiin puhtaimman ja hienoimman totuuden kanssa? Syytän usein parhaita ystäviäni suunnattomasta pinnallisuudesta. On tapoja ja tottumuksia, joita emme noudata, emmekä opeta toinen toisillemme sitä rehellisyyttä ja suoruutta, jota villit eläimet opettavat, tai järkkymättömyyttä ja kiinteyttä, jota kalliot opettavat. Yleensä vika onkin meissä kaikissa, sillä emme ole tottuneet vaatimaan tarpeeksi toisiltamme.

Tuo kiihko Kossuthin suhteenkin, kuinka sovinnasta ja pinnallista se olikaan! — pelkkää poliittista peliä. Ihmiset pitivät puheita hänelle ympäri maata, mutta jokainen vain ilmaisi mitä enemmistö ajatteli tai mitä se halusi ajatella. Yksikään ihminen ei pysynyt totuudessa. He olivat vain liittyneet toisiinsa, tukeutuen tavalliseen tapaan toinen toisiinsa ja kaikki yhdessä ei mihinkään, aivan kuten hindut panevat maailman makaamaan elefantin selkään, elefantin kilpikonnan selkään, kilpikonnan käärmeen selkään, eivätkä pane käärmeen alle mitään. Tuollaisen sekametalisopan aineksiksi meillä ei ole kuin Kossuthin hattu.

Juuri niin onttoa ja hyödyttöä on useimmiten tavanomainen keskustelumme. Pinta kohtaa pinnan. Kun elämämme kieltäytyy olemasta sisäistä ja yksityistä, keskustelu rappeutuu pelkäksi juoruiluksi. Tapaamme vain harvoin sellaisen ihmisen joka voisi kertoa mitään kuuluisia, joita ei ole lukenut sanomalehdestä tai kuullut naapuriltaan. Enimmäkseen ainoa ero meidän ja tuon ystävämme välillä onkin, että hän on nähnyt sanomalehden tai käynyt jossakin teekupposella toisin kuin me. Sitä mukaa kun sisäinen elämämme heikkenee, menemme yhä uskollisemmin ja epätoivoisemmin positioimistoon. Voimme kuitenkin luottaa siihen, että se onneton, joka kävelee tiehensä suurimman kirjemäärän kanssa, ylpeänä laajamittaisesta kirjeenvaihdostaan, ei ole pitkiin aikoihin kuullut mitään itsestään.

Enpä tiedä, lieneekö yhdenkin sanomalehden lukeminen viikossa liikaa. Olen sitä toistuvasti yrittänyt, ja tähän mennessä näyttää siltä, etten ole saanut oikein tuntumaa siihen. Aurinko, pilvet, lumi ja puut eivät puhu niin paljon. Kahta herraa ei voi palvella yhtäaikaan. Vaatii enemmän kuin päivän paneutumisen, jotta tajuaisi ja ymmärtäisi yhden päivän ylenpalttisuuden.

Meitä saattaa hyvin hävettää kertoa, mitä asioita olemme lukeneet tai kuulleet päivän aikana. En tiedä, miksi uusien kuulumisteni pitää olla niin tyhjänpäiväisiä — kun ottaa huomioon, millaisia unelmani ja odotukseni ovat, niin miksi niiden toteutus on niin vähäpätöistä. Kuulemamme uutiset eivät enimmältä osaltaan ole uutisia hengellemme. Ne ovat vanhan tympeää toistoa. Tekee usein mieli kysyä, miksi jonkun elämäkokemuksesta rasitetaan tietyllä tavalla — että minun on vielä kahdenkymmenviiden vuoden jälkeenkin törmättävä jalkakäytävällä Hobbinsiin, maarekisterin pitäjään. Enkö ole hievahtanut aloiltani tuumakaan? Päivittäiset uutiset ovat sellaisia. Ne näyttävät leijuvan ilmassa merkityksettöminä kuin sienten itiöt tarttuen johonkin isäntäkasviin tai mielemme pintaan, joka tarjoaa niille loiskasvua edistävän kasvualustan. Meidän pitäisi pestä itseemme puhtaiksi sellaisista uutisista. Mitä väliä sillä on, vaikka planeettamme räjähtäisi, jos sen mukana ei räjähdä mitään kunnollista. Kaiken järjen mukaan meidän ei pitäisi olla vähääkään kiinnostuneita sellaisista tapahtumista. Emme elä joutavaa hauskanpitoa varten. Minä en ainakaan kiiruhtaisi kurkistamaan kulman taakse vain nähdäkseni maailman räjähtävän taivaan tuuliin.

Koko kesän ja hyvän matkaa syksyäkkin olen tie-

dostamattani sivuuttanut sanomalehdet ja uutiset, ja nyt ymmärrän sen johtuneen siitä, että aamu ja ilta ovat tuoneet minulle sylintäydeltä viestejä. Kävelyretkeni ovat olleet täynnä tapahtumia. En ole huolehtinut Euroopan asioista, vaan pitänyt huolta omista asioistani Massachusettsin vainioilla. Jos sattuu elämään, liikkumaan ja olemaan siinä ohuessa ilmanalassa, jossa uutisia tekevät tapahtu-

tavaa — jotakin kadulla kuultua. Olen yllättynyt huomattessani kuinka halukkaasti ihmiset täyttävätkään mielenä moisella roskalla — sallivat kaiken maailman turhien juorujen ja huhupuheiden vallata maaperän, jonka pitäisi olla ajatukselle pyhitetty. Onko mieli julkinen tila, missä kadun asiat ja kahvilakeskustelut käsitellään? Vai onko se itsensä taivaan eräs taho — avoin temppele, siunattu ju-

mat viriävät — ohuemmassa kuin paperi, jolle ne on painettu — niin nuo asiat täyttävät maailman, mutta jos kohtaa korkeuksiin tai sukeltaa tuon tason alle, on mahdotonta muistaa tai antaa jonkin muistuttaa niistä. Nähdessämme auringon nousun tai laskun solmimme siten päivittäin siteen maailman yleisiin lainalaisuuksiin, mikä pitää meidät selväjärkisenä kaiken ikää. Kansakunnat! Mitä nekin muka ovat? Tataareja, hunneja, kiinalaisia! Ne ovat kuin kihiseviä hyönteisparvia. Historiankirjoittajat ponnistelevat turhaan tehdäkseni niistä muistamisen arvoisia. Ihmisiä on niin paljon, koska ihmisyyden on kateissa. Yksilöt ne maailman täyttävät. Jokainen ajatteleva ihminen voi sanoa Lodinin hengessä, että

Katson kansoja korkeudestani,
Ja niistä tulee edessäni tuhkaa —
Rauhaisa on olosijani pilvissä,
Lempeitä niiden valtavat vainiot levätä.

Rukoilkaamme, että saisimme elää niin etteivät kansakunnat, nuo toistensa korvia purevat koirat, rieppottaisi meitä paikasta toiseen kuin eskimoita valjakossaan.

Huomaan usein lievin kauhun värityksin, kuinka lähelle olen tullut sitä, että laskisin mieleeni jotakin jonninjou-

malten palvelua varten? Minun on niin vaikea osoittaa niitä muutamaa seikkaa, jotka ovat minulle merkityksellisiä, että epäröin kohdistaa huomiotani niihin, jotka ovat merkityksettäni, jotka vain jumalallinen mieli voisi kuvailla. Sellaisia ovat suurimmaksi osaksi keskustelu ja sanomalehtien uutiset. Niiden suhteen on tärkeää säilyttää mielen puhtaus. Oletetaan vaikka, että antaisimme jonkin rikostuomioistuimen tapauksen yksityiskohtien vallata mieleemme toviksi tai muutamaksi perehtyäksemme niiden kaikkein pyhimpään, ja että antaisimme tuon oikeudenkäynnin vallata mieleemme syvimmät sopukat samalla tavalla kuin kadun pölyt valtasivat ne aiemmin — juuri sen kadun, jonka kaikki liikenne, tomu ja tohina olivat kulkeneet yli ajatustemme alttarin! Eikö se olisi älyllinen ja moraalinen itsemurha? Kun minun on ollut pakko istua katselijana ja kuulijana raastuvassa joitakin kertoja ja nähdä naapurieni hiipivän vaivihkaa paikalle kerta kerran jälkeen, mitä heidän ei olisi ollut pakko tehdä, ja kulkevan varpaisillaan kasvot ja kädet pestyinä, olen sisimmässäni nähnyt heidän ottaessaan hattunsa pois heidän korviensa äkkiarvaamatta avartuvan valtaviksi äänenkerääjiksi, joiden välissä jopa heidän pienet päänsä ovat näyttäneet olevan ahtailla. Tuulimyllyn lapojen taivoin ne ovat siepanneet leveän ja ohuen äänivuon, joka

muutaman heidän aivojensa rataskoneistossa tekemänsä kutkuttavan kierroksen jälkeen on sujahtanut pois toiselta puolelta. Olen joskus pohtinut, pesevätkö he kotiin päästyään yhtä huolellisesti korvansa kuin aiemmin käntensä ja kasvonsa. Eräänkin sellaisen kerran minusta näytti siltä, että yleisö ja todistajat, valamiehet ja asianajat, tuomari ja rikoksenteikijä — jos minun sallitaan olettaa hänet syylliseksi ennen tuomion julistamista — olivat tasapuolisesti kaikki rikollisia, ja salama olisi saanut lyödä ja polttaa heidät kaikki poroksi.

Kaikenlaisin ansoin ja varoituserkein, jotka uhkaavat taivaallisen lain asettamalla äärimmäisellä rangaistuksella, estetään kulkijoiden pääsy sille ainoalle maaperälle, joka voisi olla pyhää. On niin vaikea unohtaa se, mitä on hyödyttömintä muistaa! Jos minun on määrä olla kanava, haluaisin kauttani kulkevan veden olevan peräisin vuoristopuroista, Parnasson virroista, ei kaupunkien viemäreistä. Taivaan porteilta kiirii vastaanottavaisen mielen korviin innoitus. Tuomioistuimesta ja raastuvasta kantautuu maallinen ja ummehtunut viesti. Sama korva kuulee molempien sanomat. Vain kuulijan luonteenlaatu ratkaisee mille se on avoin ja miltä se sulkee korvansa. Uskoakseni mieli voi maallistua pysyvästi osallistumalla arkipäivän asioihin niin, että kaikista ajatuksista tulee joutavuuksien värittämiä. Älystämme tehdään kivimurskaa, sen perusta hajotetaan kärryjen kuljettaviksi siuruiksi. Jotta oivallettaisiin, mikä pinnoite päihittää mukulakivet, kuusipölkkyt ja öljysoran, tulee vain katsoa niitä mieliä, jotka ovat altistuneet sellaiselle kulutukselle pitkäksi aikaa.

Jos olemme näin häpäisseet itsemme — sillä kukapa ei olisi? — parannuskeino löytyy siitä, että kärsivällisesti ja omistautuneesti pyhitämme taas itsemme ja rakennamme mielen tempelin uudelleen. Meidän tulisi pitää mieliämme, siis itseämme, viattomina ja vilpittöminä lapsina, jonka holhoojia olemme, ja olla varovaisia, mitä asioita sysäämme niiden huoleksi. Aikakausjulkaisuja ei kannata lukea. Kannattaa lukea Ajattomuutta. Tavat ja tottumukset ovat loppujen lopuksi yhtä pahoja asioita kuin niiden puutekin. Jopa tieteen tosiseikat voivat saada mielen pölyyntymään kuivuudellaan, paitsi jos ne tietyissä mielessä kohdataan joka aamu, tai pikemminkin pidetään elinvoimaisina raikkaan ja elävän totuuden pisaroin. Yksityiskohdat eivät tee tietoa, vaan taivaan tuomat valonleimaukset. Todellakin, jokainen mielen halki kulkeva ajatus kuluttaa sitä syventäen vanhoja uria, jotka osoittavat, kuinka sitä on käytetty kuin konsanaan Pompeijin katuja. Kuinka monesta mieltä painavasta asiasta voisimmekaan vapautua jos tuntisimme ne paremmin — olisi parempi jättää niiden romukuorma ajamatta, edes hitainta ravia tai käyntiä, tuo ihmeellinen matka sen silan yli, jota pitkin kuljemme ajan äyräiltä ikuisuuden rannoille! Eikö meillä ole kulttuuria tai sivistystä — vainko taito elää karkeasti pihlaista palvelen? — hankkia hiukan maallista mammonaa, mainetta tai etuoikeuksia, ja elää teennäisesti, ikään kuin olisimme kaikki pelkkiä kuoria ja akanoita vailla kunnollista ja elävää jyvää? Onko yhteiskuntajärjestyksemme kuin kasa surkastuneita, vain sormien pistämiseen kelpaavia kastanjoita?

Amerikan on sanottu olevan areena, jolla taistelu vapaudesta käydään, mutta vapaudella ei varmaankaan tarkoiteta vain poliittista vapautta. Oletamme, että amerikkalainen on vapauttanut itsensä poliittisesta sortovallasta, mutta hän on silti taloudellisen ja moraalisen sortovallan orja. Nyt kun tasavalta — *res publica* — on saatu perustettua, on aika ajatella *res privataa* — huolehtia, kuten Roo-

man senaatti vaati konsuleitaan huolehtimaan, ”ne quid res-PRIVATA detrimenti caperet”, että yksityisen ihmisen valta ei kärsi vahinkoja.

Kutsummeko tätä vapaiden ihmisten maaksi? Mitä on olla vapaa Kuningas Yrjöstä ja alistua silti orjaksi Kuningas Ennakkoluulolle? Millaista on syntyä vapaaksi, mutta silti elää vailla vapautta? Mitä muuta arvoa poliittisella vapaudella on kuin moraalisen vapauden keinona? Kerskummeko vapaudella olla orja vai vapaudella olla vapaa? Me olemme poliitikkojen kansakunta, joka huolehtii vain vapauden reunaehdoista. Vasta lapsenlapsemme saattavat kenties olla todella vapaita. Me emme kohtele toisiamme tasapuolisesti. Osalla meistä ei ole puolestapuhujia. Se on kuin verotusta ilman edustusta. Meitä on joka junaan, taistelijoita, tolloja ja kaikenlaisia muita tyypejä. Rujot ruumiimme takertuvat sieluihimme, kunnes ne lopulta syövät koko sielun sisällön.

Suhteessa todelliseen kulttuuriin ja ihmisyyteen olemme vielä oleellisesti nurkkakuntaisia, emme mitään itsenäisiä — pelkkiä Amerikan-serkkuja. Olemme provinsiaalisia, koska emme tunne oloamme kotoisaksi omien mittapuidemme parissa, koska emme pidä arvossa totuutta, vaan totuuden heijastusta, ja koska olemme kieroutuneet ja paatuneet ehdottomalla omistautumisella kaupankäynnille, talouselämälle, teolliselle tehtailulle, maanviljelykselle ja sen sellaisille asioille, jotka eivät ole muuta kuin keinoja, eivät päämäärä.

Englannin parlamentti on siis nurkkakuntainen. Joukko pelkkiä maalaistolloja, jotka pettävät itseään aina kun jokin vähänkin tärkeämpi kysymys kohoaa heidän ratkaistavakseen, esimerkiksi Irlannin kysymys — miksi-köhän en sanonut Englannin kysymys? Heidän luonteensa taipuvat sen mukaan minkä parissa he työskentelevät. Heidän ”hyvä kasvatuksensa” huomioi vain toisarvoiset asiat. Koreimmatkin maailman käytöstavat näyttävät hienompaan älyyn verrattuna kömpelyyksiltä ja älyttömyyksiltä. Ne näyttävät vain menneen ajan muotioikulta — pelkältä ajan ohittamalta keikaroinnilta, säärystimiltä ja pussihousuilta. On käytöstapojen puute eikä ansio, että ne toistuvasti menettävät laatunsa. Ne ovat kuin poisriisuttuja vanhoja nahkoja tai kuoria, jotka vaativat itselleen elävälle olennolle kuuluvaa kunnioitusta. Vaatteet esiintyvät vailla ruumista, eikä siihen tavallisesti ole mitään sellaista hyvää syytä kuin joillakin kaloilla, että niiden nahka on arvokkaampi kuin niiden liha. Käytöstapojaan esittelevä ihminen vaatii minua katselemaan kaikenlaisia kummallisuuksia, vaikka haluaisin tavata hänet itsensä. Runoilija Decker ei sanonut Kristustakaan niiden vuoksi ”ensimmäiseksi todelliseksi herrasmieheksi joka oli koskaan hengittänyt”. Tässä merkityksessä verrattominkin kristikunnan tuomioistuin on nurkkakuntainen, ja sillä on oikeus arvioida vain oman piirinsä asioita, ei Rooman asioita. Preetori tai prokonsuli riittäisi ratkaisemaan ne kysymykset, jotka kiinnittävät Englannin parlamentin tai Yhdysvaltain kongressin huomion.

Hallinto ja lainsäädäntö! Niiden olen sentään luullut olevan säädyllyisiä ammattialoja. Maailmanhistoria kertoo meille taivaassa syntyneistä Numasta, Lykurgoksesta ja Solonista, jotka jo nimiensä puolestakin käyvät ihanteellisista lainsäätäjistä, mutta ajatellaanpa lainsäädäntöä, joka sääntelee orjien pitämistä tai tupakan vientiä! Sotkeutuisivatko jumalalliset lainsäätäjät tupakan vientiin tai tuontiin? Tai mitä inhimillisillä lainsäätäjillä on tekemistä orjien pidon kanssa? Oletetaan, että nämä kysymykset jätettäisiin Jumalan pojalle — liekö Hänellä edes

1800-luvulla lapsia, vai joko pyhä perhe on hävinnyt sukupuuttoon? — niin mikä vastaus saataisiin? Mitä joku Virginian osavaltio, jolle tupakka ja orjat ovat tärkeitä tuotteita, puhuu puolestaan viimeisellä tuomiolla? Millainen maaperä sellaisessa osavaltiossa on isänmaallisuudelle? Osavaltioiden itsensä julkaisemat tilastot kertovat melko koruttomia tosiseikkoja.

Kaupankäynti! Se saa meret vaahtoamaan rusinoiden ja pähkinöiden rahtaamisesta ja tekee merimiehistä tuon tarkoituksen orjia. Näin tuossa eräänä päivänä haaksirikkoutuneen aluksen. Moni oli heittänyt henkensä, ja sen karvasmantelilasti oli levinnyt pitkin rantaa. Ei näyttänyt juurikaan vaivan arvoiselta uhmata merten vaaroja Leghornin ja New Yorkin välillä katajanmarja- ja karvasmantelilastin vuoksi. Amerikka lähettää Vanhaan Maailmaan karvaita manteleita! Eivätkö meren suolaiset kyyneleet, haaksirikko, maistu tarpeeksi karvailta saadaksesen elämän maljan jo vuotamaan yli? Kuitenkin korskea kaupankäyntimme on mitä mittavinta, ja nekin, jotka tituleeraavat itseään valtiomiehiksi ja filosofeiksi ovat niin sokeita, että ajattelevat edistyksen ja sivistyksen riippuvan juuri sellaisesta vuorovaikutuksesta ja puuhastelusta — kuin karpästen pörinästä melassilla itsensä tuhrineen sian ympärillä. Joku heistä saattaa todeta, että jos ihmiset olisivat ostereita, asia olisi niin. Juuri niin, vastaan minäkin, jos vain ihmiset olisivat karpäsiä.

Lutnantti Herndon, jonka hallituksemme lähetti tutkiamaan Amazonia, toisin sanoen laajentamaan orjuuden alaa, havaitsi, että sieltä puuttuivat tyystin ”ahkerat ja toimeliaat ihmiset, jotka tietäisivät mitä elämän mukavuudet ovat, ja joilta puuttuisivat tarpeet hyödyntää maan suuria luonnonvaroja”. Mutta mitä nuo suositeltavat ”tarpeet” ovat? Uskoakseni ne eivät ole rakkautta ylellisyyksiin, orjiin ja tupakkaan, kuten hänen synnyinseudullaan Virginiassa, tai meidän synnyinseutumme Uuden Englannin jäähän, graniittiin ja muihin aineellisiin rikkauksiin, eivätkä liioin ”maan suuret luonnonvarat” ole sitä maaperän hedelmällisyyttä tai hedelmättömyyttä joka tuottaa niitä. Kaikkialla missä olen käynyt, suurimpana puutteena ovat olleet ihmisten hyvät tarkoitukset. Yksin ne kahmivat ja lopulta verottavat Luonnon ”suuria varantoja” yli kantokyvyn, ja ilman Luontoa ihminen kuolee luonnollisesti sukupuuttoon. Kun haluamme kulttuuria enemmän kuin perunoita ja valistusta enemmän kuin omenoita, keräämme ja kahmimme maailman suuria varantoja, ja korjuun tulos eivät ole orjat, eivätkä välineet, vaan ihmiset — tuo harvinainen sato, jota sanotaan sankareiksi, pyhimyksiksi, runoilijoiksi, filosofeiksi ja vapahtajiksi.

Lhyesti sanoen, samoin kuin lumikinoksia muodostuu sinne, missä on tuulen suvanto, niin voisi myös sanoa kelvottoman yhteiskuntajärjestyksen syntyvän sinne, missä on totuuden suvanto. Totuus kuitenkin tuivertaa sitä, ja lakaisee sen lopulta taiseksi.

Se mitä politiikaksi kutsutaan, on jotakin niin pinnallista ja epäinhimillistä, että en ole käytännöllisesti katsoen juuri koskaan katsonut sen koskevan minua millään lailla. Olen huomannut sanomalehtien omistavan jotkut palstoistaan erityisesti politiikalle ja hallinnolle maksutta, ja voisi sanoa sen olevan ainoa asia, joka ne pelastaa. Koska rakastan kirjallisuutta ja jonkin verran myös totuutta, en ole koskaan lukenut noita palstoja missään määrin. En halua juurikaan heikentää oikeustajuani. Minua ei saa lu-

kemaan ensimmäistäkään presidentin kirjoitusta. Outo maailman aika tämä on, kun valtioliitot, kuningaskunnat ja tasavallat tulevat anovasti hattu kourassa yksityisen ihmisen ovelle ja pillittävät valitusvirsiään hänen olkapäätään vasten! En saata vilkaista sanomalehteä, etten jo huomaa yhden jos toisenkin viheliäisen hallitusvallan, kovalle pantuna ja kontillaan, mairittelevan italialaista kerjäläistäkin tungettelevammin minua, lukijaa, äänestämään sitä. Jos mieleeni tuleekin vilkaista sen suosituksia — kenties jonkun hyväntahtoisen kauppalopon sihteerin tai sen paikalle kuljettaneen kipparin tekemiä, sillä sehän ei osaa itse sanaakaan englantia — niin saan kaikei lukea jostakin Vesuviuksen purkauksesta tai Po-joen tulvasta, joka on muka saattanut sen nykyiseen kurjaan tilaansa. En epäroi sellaisessa tapauksessa suositella töihin tai vanhainkotiin menemistä, tai hiljaiseloa, jota itsekkin pääasiassa vietän. Presidentti parka, jonka pitää yhtäaikaa säilyttää kasvonsa ja hoitaa velvollisuutensa, on aivan ymmällään. Sanomalehdet ovat hallitseva mahti. Kaikki muut hallintovallan muodot on alennettu muutamaksi Itsenäisyyden Linnakkeen sotamieheksi. Jos ihminen kieltäytyy lukemasta Päivän Uutisia, hallintovalta polvistuu hänen eteensä, sillä hän on näinä päivinä valtion ainoa aarre.

On totta, että nuo asiat jotka nyt eniten vangitsevat ihmisten huomion, kuten politiikka ja arjen askareet, ovat ihmisyhteisön elintärkeitä toimintoja, mutta niiden pitäisi tapahtua tiedostamatta, kuten vastaavien fyysisen kehon toimintojen. Ne ovat ali-inhimillisiä, eräänlaista vegetointia, passiivista olemista. Joskus havahdun puolittietoiseksi niiden toiminnasta minussa, kuten ihminen saattaa sairaana ollessaan tiedostaa joitakin elimistönsä toimintoja, kärsiessään niin sanotuista ruuansulatusvaivoista. Aivan kuin ajattelija antaisi olevaisen suuren kuvun hienontaa itseään rikki. Poliitiikka on yhteiskunnan lihasmaha, täynnä karkeampia ja hienompia hiekanjyviä, ja poliittiset puolueet sen kaksi vastakkaisista puolta — joskus ehkä nekin osiin jakautuneita — jotka hiertävät alati toisiaan. Paitsi yksilöillä myös valtioilla on siten pahanlaatuinen ruuansulatusongelma, ja sen paljonpuhuvia ilmenemismuotoja voi vain kuvitella. Siten elämämme ei ole pelkästään unohtamista, vaan myös valitettavasti suuressa määrin muistamista, jonkin sellaisen muistamista jota meidän ei lainkaan pitäisi tiedostaa, ei varsinkaan herättyämme. Ei kai meidän ole aina tavattava toisiamme pahoja uniaan kertaavina dyspeptikkoina, vaan joskus myös *eupeptikkoina*, vailla vatsanväänneitä, toinen toistamme iki-ihänasta aamusta onnitellen? Se ei varmaankaan olisi liikaa vaadittu.

Suomentanut Antti Immonen.